

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Андрей Иванов Нончев

за дисертационния труд на Васил Костадинов Миков на тема:

ПРОСТИТУЦИЯ И ТРАФИК НА ХОРА С ЦЕЛ СЕКСУАЛНА ЕКСПЛОАТАЦИЯ В БЪЛГАРИЯ: ХАРАКТЕРИСТИКИ, ПРИЧИНИ, ПУБЛИЧНИ ПОЛИТИКИ

за придобиване на образователна и научна степен „доктор”
по научна специалност „Социология“

1. Съответствие с изискванията на нормативните актове (ЗРАС и ППЗРАС) за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Дисертацията е с общ обем от 247 страници, от които 227с. основен текст. Съдържанието на дисертацията включва въведение, четири глави, заключение, библиография (20с.). Представен е и автореферат (32с.), който отразява адекватно и коректно съдържанието на дисертационния труд и научните приноси на докторанта.

Авторът има широк и ерудиран поглед върху научната литература по темата като основната библиография включва 159 литературни източници (от тях 29 на английски език), медийни публикации и онлайн ресурси (122) и нормативни документи (30).

Представен е списък от 4 авторски публикации, които са пряко свързани с темата на дисертацията. Публикациите отговарят на професионалните стандарти за качество и са получили признание в критична академична среда.

Може да се направи заключението, че дисертацията е разработена в съответствие с нормативните изисквания за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ и е преминала през регламентирани процедури на обсъждане, контрол и насочване към защита.

2. Творчески постижения

Моето становище няма за цел да разглежда в подробности съдържанието и всички тематични акценти на дисертацията. Ще открия само най-важните пунктове, които според мен отразяват творческите постижения на автора при разработването на дисертационния труд:

Първо, дисертацията определено постига поставената цел и пълноценно осъществява формулираните изследователски задачи. Убедително се защитава и основната теза на

дисертационния труд, че между проституцията и трафика на хора с цел сексуална експлоатация съществува силна зависимост, при която двете явления взаимно си влияят, предизвикват и пораждат. Изследват се параметрите на формирания единен криминален пазар, който според приведени оценки е един от най-мощните и доходоносните.

Второ, важно е да се подчертае, че целта и задачите на дисертацията се реализират чрез оригинално авторско изследване, в което са използвани разнообразни изследователски методи: анализ на документи; преглед на юридическа, криминологическа и социологическа литература, отнасяща се до проблемите на проституцията и трафика на хора; анализ на статистически данни, характеризиращи състоянието, структурата и динамиката на проституцията и трафика на хора с цел сексуална експлоатация и на престъпленията, свързани с тях; контент-анализ на материали от печатни и електронни медии и доклади за дейността на правителствени и неправителствени организации; провеждане на нестандартизирани интервюта (25) с лица от правоохранителните органи (полицаи, прокурори, следователи) и с лица, занимаващи се с проституция и сводничество (10). Пълноценно са използвани личните наблюдения и професионалният опит на автора.

Трето, в дисертацията се изследват систематично основните характеристики на проституцията и трафика на жени с цел сексуална експлоатация като единен криминологичен феномен. Разглеждат се различните форми на проституция (улична, клубна, елитна, курортна, експортна) като специално внимание се отделя на детската проституция. Направен е опит да се оценят мащабите на проституцията, в която са включени български граждани в страната и в чужбина. Изследвани са разнообразните начини и механизми за въвличане в мрежите на проституция и трафик на хора, като са идентифицирани основните участници в този процес (сводници, сутеньори, съдържатели на публични домове, охранители и др.) и тяхната роля в него.

Четвърто, анализирани са многопластовите фактори, които обуславят проституцията и трафика на жени с цел сексуална експлоатация. Подробно се тематизира широк набор от социално-икономически и нравствено-психологически причини, детерминиращи разглежданите явления в българския контекст. Впечатление прави теоретическата ерудиция на дисертанта, който умело привлича някои класически обяснителни модели (например, теорията на Е.Дюркем за социалната аномия). Ясно дефинирани са и

дефицитите в държавната политика към проституцията и трафика на жени с цел сексуална експлоатация. Направени са констатации за закъснялото и неефективно законодателство в тази област, идентифицирани са недостатъците в приложението на действащите закони.

Пето, специално внимание е отделено на обвързаността на проституцията и трафика на жени с цел сексуална експлоатация с други престъпни дейности. Проследява се въздействието на изследваните явления върху престъпността въобще и женската престъпност в частност. Анализирани са ролята на организираната престъпност и връзката с престъпления като корупция и „дрене на пари“. Ясно е посочено също така, че криминализацията е съпътствана и от виктимизация, т.е. проституиращите и трафикираните жени с цел сексуална експлоатация много често са не само и дори не толкова извършители, колкото жертви на престъпления.

Шесто, сериозно творческо постижение е изследването на публичните политики към проституцията и трафика на жени с цел сексуална експлоатация. Те са проблематизирани в контекста на три основни подхода към проституцията – прохибиционизъм (забранителни политики), регламентаризъм (разрешителни политики) и аболиционизъм (мълчаливо допускане). Анализирани са техните тези и контрааргументи в светлината и на международните правни стандарти (най-вече Конвенцията на ООН за преследване на търговията с хора и експлоатацията на чужда проституция и Конвенцията на Съвета на Европа за борба с трафика на хора). Проследено е и историческото развитие на политиките и законодателните решения по отношение проституцията и трафика на жени с цел сексуална експлоатация в периода преди националната независимост на страната през 19в., в периоди на регламентаризъм (1878-1918г.), аболиционизъм (1918-1944) и прохибиционизъм (1944-1990). Детайлно са изследвани тези политики и законодателство в периода на демократичните трансформации на българското общество.

Седмо, като изследователски достижения могат да се открият няколко изводи и препоръки, направени от автора, въз основа на дисертационното изследване:

1. Констатира се, че в България се предлагат аргументи за легализиране на проституцията (плащане на данъци, медицински контрол, регистрация и наблюдение и др.), които в значителна степен накърняват правата на проституиращите жени. Модерният дебат в развитите страни се фокусира върху

правата на доброволно проституиращите жени и условията, в които извършват своята дейност. Същевременно се анализират рисковете на легализацията на проституцията, свързани най-вече с легитимирането и разрастването на секс-индустрията.

2. Прави се извода, че проституцията в България в огромната си част е овладяна от организираната престъпност и няма характер на доброволна дейност. Проституиращите са принудени да отчисляват значителна „криминална рента“ на сводници и съдържатели на публични домове, която след това се разпределя както към структури на организираната престъпност, така и към осигуряващи закрила от наказателно преследване представители на държавата (полицаи, държавни служители, политици). В тази връзка се предлагат нови състави за борба с организираните престъпни форми на сексуална експлоатация при създаване и управление на публични домове; функциониране на публични домове под прикритие на хотели, медицински, козметични, спортни и други заведения; предоставяне на помещения и/или превозни средства за организиране и експлоатиране на чужда проституция; засилена отговорност при склоняване към проституция (включително от близки и родственици).
3. Идентифицира се обстоятелството, че България е единствената страна в Европа, в която се допуска наказателно преследване на проституиращи, които са жертва на сексуална експлоатация. В тази връзка се предлага отмяната на разпоредбата на чл.3291 ал.1 от Наказателния кодекс. По примера на някои скорошни промени в шведското и норвежкото законодателство, се дискутира и предложението да се криминализира потреблението на сексуални услуги, особено в случаите когато то се извършва на публично място. Препоръчва се държавната политика по отношение на проституцията да се ориентира към защита на правата на проституиращите, а усилията да се насочат към наказателно преследване на всички структури и форми на организираната престъпност, занимаващи се със сексуална експлоатация чрез проституция и трафик на жени.

Общото ми впечатление от представения дисертационен труд е, че той е логически добре структуриран, стилът на изложение е ясен и четивен, авторските виждания са аргументирано защитени.

3. Критични бележки

Към един дисертационен труд винаги могат да се адресират и определени претенции в зависимост от личните позиции на неговите читатели. Без да поставям под съмнение високата научна стойност на дисертацията, бих направил и две критични бележки, в които по-скоро се предлагат допълнителни прояснявания и прецизиране на някои формулировки. Първо, струва ми се, че включването на „доброволността“ като конституираща характеристика на проституцията в даденото от автора определение („проституцията е систематично и доброволно предоставяне на секс срещу заплащане“, с.17), не е безспорно. Самият автор привежда множество емпирични доказателства, че проституцията, особено в България, не е доброволна дейност, упражнявана от свободни икономически субекти за получаване на легитимен доход, а в голямата си част е контролирана от организираната престъпност и има форма на сексуална експлоатация. Свързването на проституцията с трафика на хора в „единен криминологичен феномен“, за което с основание настоява авторът, в още по-голяма степен я прави принудителна и превръща проституиращите в жертви на престъпление. Второ, при разглеждане на характеристиките и практиките на проституцията и трафика на жени с цел сексуална експлоатация, би ми се искало да видя в текста по-категорична и експлицитна емпирична верификация на авторската теза, че „държавната политика по отношение на проституцията трябва да се формира въз основа идеите на аболиционизма“ (автореферат, с.30).

4. Заключение

Въз основа на посочените достойнства на дисертацията, отчитайки широките познания на автора по разработената тема, неговите умения за систематизация и задълбочен анализ и най-вече – научните приноси в изследването на проституцията и трафика на жени с цел сексуална експлоатация в България, както и научно-приложните приноси и предложения за изменение и допълнение на нормативната уредба, считам, че дисертационният труд дава основание за присъждането на дисертанта Васил Миков образователната и научна степен „доктор“.

31.1.2014 г.

София

доц. д-р Андрей Нончев